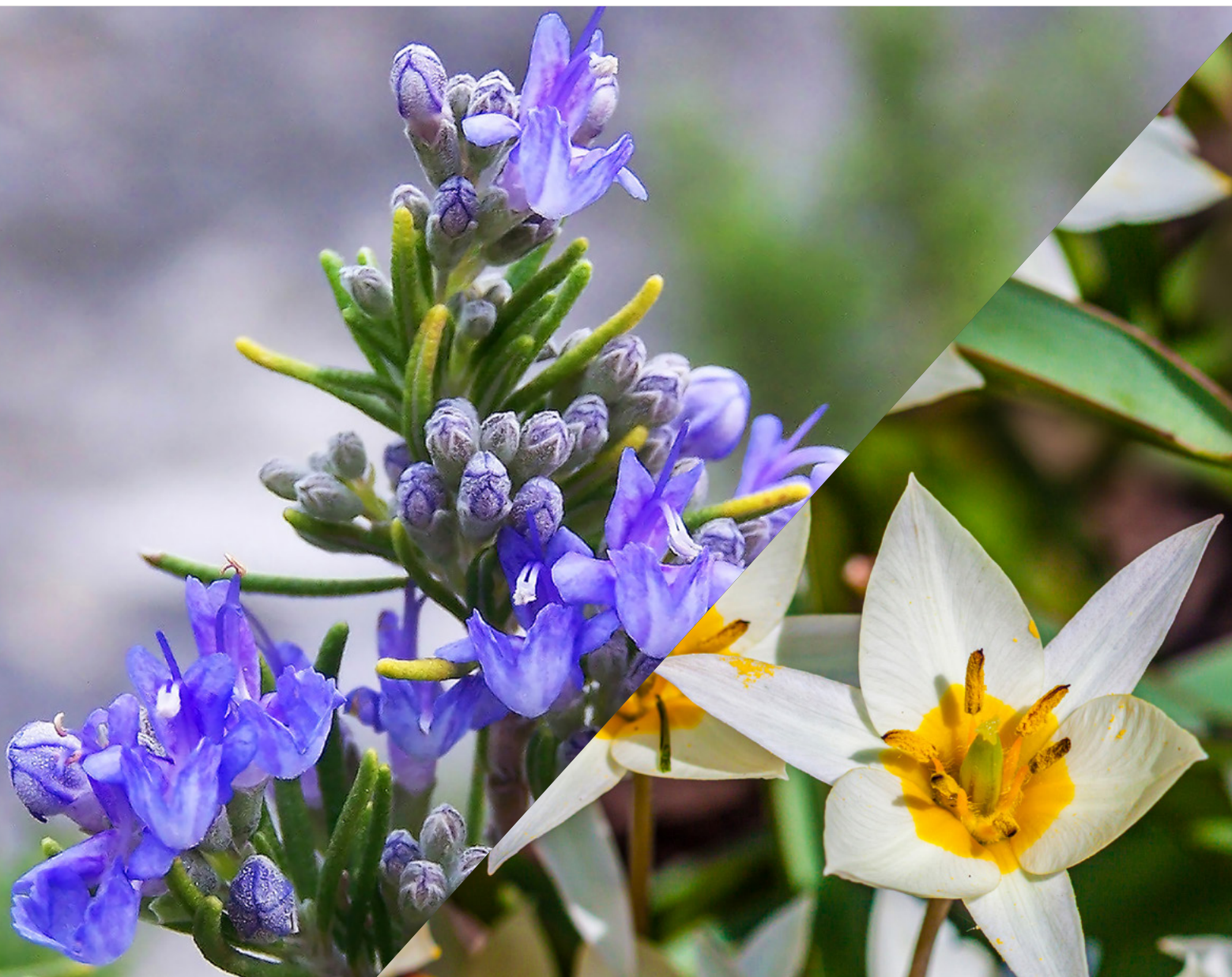

nová BOTANIKA

Masožravé rostliny
Za poznáním světa koření
Barevné pšenice s antioxidanty
Flóra a vegetace Beskyd
Vůně santalového dřeva

Editorial

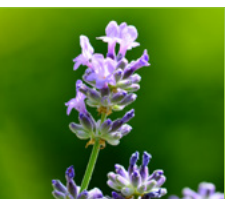
5

Nejnovější i nejohroženější rostlinné druhy světa

Jaké jsou nejnověji objevené či popsané, ale bohužel často i nejohroženější rostliny? Například africké fialky, loni přibylo 5 nových druhů. Nový druh tabáku, schopný ulovit a usmrtit hmyz, ale pravá masožravka to patrně není. Ohňostrojem květů se vám představí kráska z Bornea a nesmíme zapomenout ani na nové druhy orchidejí z Madagaskaru. Jako vždy nové objevy přinášíme ve spolupráci s Královskými botanickými zahradami v Kew.

6

Léčivé účinky hluchavkovitých rostlin. Levandule, rozmarýn a meduňka

Vůně léta nám připomene levandule, rozmarýn či třeba meduňka. Tyto původem středomořské rostliny obsahují velké množství různých bioaktivních látek, a mají tedy i významné léčivé účinky. Pojďme si je představit.

9

Flóra a vegetace Beskyd

V CHKO Beskydy se skrývají zbytky původních pralesovitých lesů s výskytem vzácných karpatských rostlin, květnatou bučinou, dubohabřinou i suťovými lesy, ale také pozoruhodně pestré louky, pastviny a luční prameniště. Krajina Beskyd má dosud mimořádnou přírodovědnou hodnotu, ovlivňovanou i historickým soužitím člověka s horami.

12

Tajemný svět masožravých rostlin

Láčekovky, mucholapka, tučnice, rosnatky, ale i další méně známé masožravky na vás čekají. Ale nemusíte se bát, mezi masožravé rostliny vás chceme pozvat za poznáním. Masožravost se vyvinula u několika rostlinných skupin zcela nezávisle, stejně tak typy různých pastí na lapání kořisti. A rostliny dokonce využívají tak fantastické prostředky, jako je akustické lákání. A nakonec jedna nová masožravka.

16

Blízkovýchodní a středomořské centrum domestikace - luskoviny a ovocné druhy

Čleď bobovitých obsahuje jedny z nejpochybnějších zdomácnělých druhů rostlin. Patří sem hrách, čočka či cizrna, ale i další luskoviny pocházející z blízkovýchodního a středomořského centra domestikovaných rostlin. Z této oblasti známe i mnohé ovocné druhy, jako jsou datle, fíky, hroznové víno i olivy. V jaké době a kde se začaly pěstovat a další zajímavosti vám prozradíme v tomto seriálu.

21

Houby národní přírodní památky Swamp

Máchovo jezero jste již jistě navštívili, ale znáte Swamp? Unikátní biotop tůňek a rašelinišť na písčité náplavě na břehu jezera je chráněn již 50 let. A co zde najdete zajímavého? Slatinné a přechodové rašeliniště tvoří příznivou lokalitu pro řadu vzácných a ohrožených rostlin, živočichů a také hub. Těch je zde kolem 300 druhů, z nichž si představíme ty nejzajímavější.

25

Kráska tulipánů aneb o šlechtění tulipánů u nás

Za tulipány se vypravíme do Dendrologické zahrady v Průhonících, kde šlechtí zajímavé druhy pěstované i v tulipánovém království v Holandsku již desítky let. Znáte třeba 'Brkoslava' nebo 'Rehka'? Představíme vám tulipánové kultivary z pačičí kolekce průhonického šlechtění, ale také původní botanické druhy.

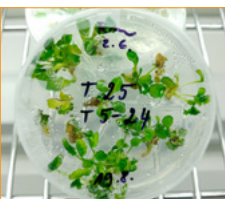
27

Vůně santalového dřeva

Santalová vůně je součástí vonných kompozic již po tisíceletí. Vonné dřevo produkuje santalovník bílý, tropická dřevina s nejprve bílými a později karmínovými květy, která se pěstuje ve všech tropických oblastech ve velkém, a přesto je především kvůli vysoké spotřebě dřeva i silic ohrožena vyhynutím.

30

Biotechnologie ve šlechtění tuřínu

Tuřín bývá někdy kvůli své vysoké nutriční hodnotě považován za superpotravinu. Tato zelenina se dostává do přední zájmu díky velkému množství látek pomáhajících snižovat riziko rakoviny. Představíme vám unikátnost tuřínu a poddhalíme nejmodernější metody jeho šlechtění pomocí mikrosporových kultur.

32

Za poznáním světa koření

Bez koření si naše pokrmy již stěží dokážeme představit, koření je součástí našich jídelníčků pravděpodobně již od doby paleolitu, tedy více než 50 000 let. V novém seriálu Rostliny jako koření si postupně představíme rostliny, které nám poskytují různé druhy koření. Víte, že jedním z nejstarších dochucovadel byla semena česnáčku lékařského?

34

Kokoříky, oměje, mukdenie a další druhy východní Asie aklimatizované v našich podmínkách

Tentokrát se zaměříme na zástupce u nás převážně známých rodů, ale i méně známých druhů ze severovýchodní Asie, které se podařilo pěstovat v našich podmínkách. Představíme vám i dva rody, které pravděpodobně neznáte, *Brachybotrys* a *Mukdenia*. První svým vzrůstem připomíná rostlinu našich lesů, bažanku vytrvalou, a druhý patří, skalničkáři, pozor, mezi lomikamenovitě.

38

nová **BOTANIKA**

NOVÁ BOTANIKA. Váš průvodce světem rostlin
Vydává: Botanica Nova, z. s., IČ: 06869271
e-mail: redakce@novabotanika.eu, www.novabotanika.eu
e-shop: www.mujsvetrostlin.eu

**BOTANICA
NOVA, Z. S.**

ISSN 2570-9917 (Print)
ISSN 2570-9925 (On-line)
Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR E 23184

Ročník 5, číslo 2022/1 vychází 30. 5. 2022.
Časopis vychází dvakrát ročně, 30. května a 15. listopadu.

Šéfredaktorka: RNDr. Lenka Závěská Drábková, Ph.D.
e-mail: lenka.zaveska.drabkova@gmail.com

Redakční rada:
prof. RNDr. David Honys, Ph.D. (Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.),
Mgr. Zdeňka Navrátilová (Botanica Nova, z. s., a Přírodovědecká fakulta
Univerzity Karlovy), Mgr. Pavel Vítámvás, Ph.D. (Výzkumný ústav rostlinné výroby,
v. v. i.), RNDr. Lenka Závěská Drábková, Ph.D. (Botanica Nova, z. s., a Ústav
experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.), RNDr. Luděk Závěský, Ph.D.
(Botanica Nova, z. s., a Ústav biologie a lékařské genetiky a Farmakologický ústav
1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a VFN)

Grafické zpracování: Markéta Heins, marketaheins@gmail.com
Tisk: Tiskárna Polygraf, spol. s r. o.

Objednávky předplatného: objednavky@mujsvetrostlin.eu
Rozšiřuje: SEND Předplatné, spol. s r. o., Mikropost, spol. s r. o.,
a Digital-ICT, spol. s r. o.

Realizaci projektu podporuje:
Nadace Český literární fond

Všechny příspěvky procházejí recenzním řízením a jazykovou korekturou.
Vydavatel nenes odpovědnost za názory autorů.

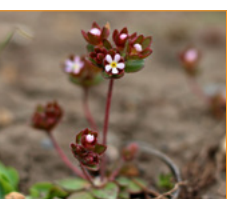
© Nová Botanika, Botanica Nova, z. s. Všechna práva vyhrazena.

Akácie vzhledná a možnosti jejího využití nejen v kosmetice

42

Akácie vzhledná je rostlina známá především v Asii pro své využití v péči o vlasy, ale používá se i pro další účely, dokonce i v nanotechnologiích, kde se ukázala schopnost syntézy antibakteriálních nanočástic stříbra s navázanými složkami extraktů. Testovány byly její antibakteriální účinky i možné využití jejích saponinů jako adjuvantu při výrobě vakcín.

Univerzitní botanická zahrada v Olomouci

44

V dalším díle seriálu Botanické zahrady a arboreta v ČR vás tentokrát pozveme do Botanické zahrady Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde naleznete bohaté sbírky rostlin nejen středoevropské květeny, ale i kolekci vzácných polních plevelů a terofytů či v přírodě již vyhynulou břizu nízkou. Tento unikátní druh můžete vidět pouze v Olomouci a polském Lublinu.

Barevné pšenice. Nové odrůdy jako zdroj antioxidantů

47

V poslední době se začínají šlechtit odrůdy pšenice s tmavou barvou zrna, způsobenou přítomností antokyanů a karotenoidů, což jsou látky s antioxidačním účinkem a pozitivním zdravotním významem. Barva zrn může být purpurová, žlutá, modrá, ale i černá. V ČR byla vyšlechtěna první evropská černozrná odrůda s vysokým obsahem antokyanů. Jmenuje se Zora.

Akébie pětičetná – exotická dřevina s perspektivními léčivými účinky

50

Čokoládové víno by bylo jistě lákavé, my vám však nenabízíme nápoj, ale chceme vám představit rostlinu s vůní po čokoládě, akébie pětičetnou. Tato dřevnatá opadavá liána je používána v tradiční medicíně a v současnosti se její účinky intenzivně zkoumají, neboť obsahuje velké množství biologicky aktivních látek.

Váš průvodce světem rostlin přímo do vaší poštovní schránky

Přidejte se k našim pravidelným čtenářům a užívejte si pohody předplatného!

Náš e-shop MujSvetRostlin.eu – nejpohodlnější objednání předplatného časopisu Nová Botanika.

Chcete darovat předplatné někomu ze svých blízkých?

Objednejte si dárkový certifikát Nové Botaniky na roční nebo dvouleté předplatné a potěšte další milovníky rostlin unikátním časopisem.

TIŠTĚNÁ VERZE

- **Roční PŘEDPLATNÉ:** 2 pravidelná čísla + elektronická verze jako bonus ke stažení cena 389,- Kč
- **Dvouleté PŘEDPLATNÉ:** 4 pravidelná čísla + elektronická verze jako bonus ke stažení a 3 e-čísla pro vaše přátele cena 699,- Kč
- S předplatným získáváte elektronický archiv časopisu, různé dárky a e-verze pro své přátele **zdarma**.

Objednávku můžete také zaslat na:

objednavky@mujsvetrostlin.eu, predplatne@novabotanika.eu

či využít našich FB stránek

www.facebook.com/CasopisNovaBotanika/

Pro další informace navštivte také naše webové stránky

www.novabotanika.eu, www.mujsvetrostlin.eu.

Vážení a milí čtenáři,

vítám vás v pátém ročníku *Nové Botaniky*. V letošním jarním čísle vás zavedeme **do světa masožravých rostlin**. Tyto mnohdy nenápadné rostliny, které dokáží překvapit roztočivými pastmi, se vyvinuly nezávisle u různých evolučních skupin rostlin, jež se ocitly v nepříznivých podmínkách na místech s nedostatkem živin. Na celém světě je dnes známo 810 masožravých druhů rostlin a nedávno se podařilo do-

konce objevit masožravost u dalšího rostlinného druhu. Je to *Adelhaide kratzmarii*?

I v tomto čísle vám v rubrice **Zajímavosti ze světa rostlin** přinášíme nejzajímavější nově objevené a pojmenované druhy. Nejvíce nových druhů patří tradičně orchidejím, ale tentokrát byly objeveny i nové africké fialky, zajímavá prvosenkovitá rostlina rodu s českým jménem klíman či tabák lapající hmyz.

Z **léčivých rostlin** se zaměříme na hluchavkovité rostliny a povíme si více o léčivých účincích levandule, rozmarýny a meduňky. A co třeba čokoládové víno? Už sám název vypadá slibně... Řada léčivých rostlin je také používána jako koření, ale patří sem i jiné méně známé druhy. Svět koření najdete v novém seriálu **Rostliny jako koření**. Obliba koření není jen pro zlepšení chuti a vůně našich pokrmů, ale i proto, že některé látky v koření obsažené působí antioxidačně a mohou prodlužovat trvanlivost potravin. Ukážeme vám také zajímavou rostlinu používanou v kosmetice, především v péči o vlasy, akácií vzhlednou, která našla své uplatnění dokonce i v nanotechnologiích.

Pozveme vás na výpravu **za houbami** na břeh Máchova jezera, do přírodní památky *Swamp*, kde v rašelinných biotopech roste několik set druhů hub. Ukážeme vám nejzajímavější z nich. V seriálu **Rostliny našich zahrad** vás pozveme do barevného světa ptačích druhů. Představíme vám žlutou 'Korelu', červeného 'Tukana' s bílými proužky, růžového 'Bulbula' i fialového 'Lejska'. Řeč je samozřejmě o tulipánech, které byly v této „ptačí“ sérii u nás šlechtěny. **Šlechtění tulipánů** má u nás dlouholetou tradici, především v Úhřeticích, kde vzkvétalo již za první republiky, později pak například v Lysé nad Labem či Heřmanově Městci. V dnešní době pokračuje

šlechtění tulipánů především v Průhonicích u Prahy, kde vznikají krásné kultivary, na které se mnozí jezdí dívat až do Holandska. Na zahradě ještě zůstaneme a ukážeme si rostliny ze severovýchodní Asie, aklimatizované v našich podmínkách. Znáte například mukdenii či *Brachybotrys*?

Vypravíme se také do Olomouce, kde navštívíme **univerzitní botanickou zahradu**, ve které pěstují řadu unikátních druhů rostlin. Prozradím, že mají i břízu nízkou, která rostla právě blízko Olomouce na Černovírském slatiništi, ale již na lokalitě vyhynula, takže unikátní příležitost vidět tento druh je právě ve zdejší zahradě. A vypravíme se i na výlet za **flórou a vegetací Beskyd**. Beskydy jsou krajinou mnoha tváří, rozdílné přírodní podmínky, ale i historie využívání krajiny mají vliv na zdejší vegetaci, která je velmi rozmanitá. Na severu dominuje les, jižněji nalezneme pestré louky a pastviny. Více se dozvíte v rubrice **Představujeme naše biotopy**.

A opět trochu exotiky. Povíme si, jak **santalovník bílý** unikl o vlásek vyhubení, neboť jeho dřevo je vysoce ceněno nejen pro dřevní hmotu, podobně jako eben, ale také pro vysoký obsah silic, které mají také velmi široké uplatnění. Více se o této zajímavé rostlině dozvíte v dalším díle seriálu **Rostliny a vůně**.

Představíme vám **nové biotechnologie** ve šlechtění tuřínu, který se díky velkému obsahu látek pomáhajících snižovat riziko rakoviny ukazuje jako perspektivní zelenina. A také si povíme o šlechtění nových odrůd pšenice s odlišnou barvou zrna. U nás byla vyšlechtěna první evropská odrůda s černým zrnem. A v čem jsou barevné pšenice unikátní, se dozvíte v rubrice **Plodiny pod lupou**. V této rubrice také pokračujeme v **seriálu o domestikovaných druzích rostlin** a zaměříme se na luskoviny a ovocné druhy. Datle, fíky, olivy, ale i vinná réva – procházka pod palmami, ve stínu olivovníku a s douškem dobrého vína... a k tomu zajímavý časopis.

Příjemné čtení, klid a pohodu i v dnešní neklidné době vám přeje

Lenka Záveská Drábková
šéfredaktorka časopisu *Nová Botanika*